

ŞEFFAFLIK VE YOLSUZLUKLA MÜCADELEYE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELERE GENEL BİR BAKIŞ

2008 yılında gönüllü çabalarla kurulan Uluslararası Şeffaflık Derneği ülkenin demokratik, sosyal ve ekonomik yönden gelişimi için toplumun tüm kesimlerinde şeffaflık, dürüstlük ve hesap verebilirlik ilkelerini hâkim kılma amacını taşır. Dernek, yolsuzluğun azaltılması yönündeki çalışmaları kapsamında kamu kesimi, iş dünyası, sendikalar, üniversiteler, meslek örgütleri ve sivil toplum örgütleri gibi konuyla ilgili tüm tarafları bir araya getirerek faaliyetlerinde bu çok aktörlü işbirliğini esas alır. Toplumsal yapıyı oluşturan ve/veya kamu gücünü elinde bulunduran tüm kişi ve kurumların açık, dürüst, hukuka uygun, etik, izlenebilir ve hesap verebilir şekilde davranmasını talep eder ve kendisi de bu ilkeler çerçevesinde faaliyetlerini sürdürür.

Uluslararası Şeffaflık Derneği, küresel düzeyde 100'den fazla ülkede faaliyet gösteren Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün (Transparency International- TI) ilke ve amaçlarını paylaşır ve Türkiye ülke kolu olarak yakın işbirliği içinde çalışır.

Uluslararası Şeffaflık Derneği

19 Mayıs Mah. Operatör Raif Bey Sk. Niyazi Bey Apt. No:30/3-5 Şişli İstanbul

Telefon/Faks: +90 212 240 52 81

www.seffalik.org

© 2015 Uluslararası Şeffaflık Derneği Nisan 2015

Bu yayın, İngiltere Büyükelçiliği Refah Fonu (Prosperity Fund), Hollanda Büyükelçiliği Matra Programı ve TÜSİAD desteği ile yürütülen "Özel Sektörde Şeffaflık için Çok-Paydaşlı Yaklaşım" Projesi kapsamında hazırlanmış ve Hollanda Büyükelçiliği Matra Programı'nın maddi katkılarıyla yayımlanmıştır.

Bu kitapçıkta içeriğinin sorumluluğu destek verenlere ait değildir, bu yayında yer alan bilgiler kaynak gösterilmeden kullanılamaz veya çoğaltılamaz.

ŞEFFAFLIK VE YOLSUZLUKLA MÜCADELEYE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELERE GENEL BİR BAKIŞ

Özlem Zıngıl

GİRİŞ

Yolsuzluk, sanılanın aksine, sadece gelişmekte olan ülkelerde değil, gelişmiş ülkelerde de yaygın olarak karşılaşılan bir sorundur. Ayrıca, yolsuzluk artık sadece kamu kesimine özgü olmayıp, özel sektörü de yakından ilgilendiren bir konu olarak görülmektedir. Küreselleşme ve liberalizasyon ile beraber özel sektörün ekonomi ve dolayısıyla siyaset içerisindeki artan önemine paralel olarak, uluslararası kurumların bu konuda geliştirdikleri yeni yaklaşımlar göz önünde bulundurulduğunda, yolsuzluk konusu daha önce hiç olmadığı kadar çok karmaşık bir hal almıştır. Bu tür bir ekosistem içerisinde iş hacmine bakılmaksızın, her ölçekteki şirket farklı yolsuzluk riskleri ile karşı karşıyadır.

Yolsuzlukla mücadele konusuna öncelik veren ve geliştirdikleri özel programlarla bu konuda çalışmalar yapan Birleşmiş Milletler (BM), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Avrupa Konseyi (AK), Dünya Bankası, Dünya Ekonomik Forumu (WEF), Uluslararası Ticaret Odası (ICC), BM Küresel İlkeler Ağı (*UN Global Compact*), AK Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO), Dünya Ekonomik Forumu Yolsuzluğa Karşı Ortaklık İnisiyatifi (PACI) gibi uluslararası örgütler/ oluşumlar ve bu konuya odaklanan Uluslararası Şeffaflık Örgütü (TI) gibi sivil toplum kuruluşları yolsuzluğun neden olacağı ekonomik kayıplara ve uzun vadede beraberinde getirdiği insan hakları ihlalleri ile demokratik olmayan uygulamalara ve hukukun üstünlüğü ilkesinin temelinden sarsılması gibi sonuçlara işaret etmektedir. Buna ilaveten, uluslararası yatırımcıların hukukun üstünlüğü, şeffaflık ve demokrasi gibi konularda zayıf performans gösteren ülkelere yatırımda bulunmaktan kaçındıkları da vurgulanmaktadır.

Türkiye küresel ekonomiye entegre olmuş ve büyüyen bir ekonomiye sahip olmasına rağmen Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün 2014 yılı Yolsuzluk Algı Endeksi'ne göre en büyük düşüşü yaşayan ülke olarak 50 puandan 45 puana düşmesi ve 175 ülke arasındaki sıralamada 53'ten 64'e gerilemesi kaygı vericidir. Ayrıca, GRECO'nun son Türkiye raporunda, yolsuzluğun suç haline getirilmesi ile siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanı konularında önceki tavsiyelerde ilerleme kaydedilmediğinin vurgulanarak "ölçülebilir ilerlemenin mümkün olan en kısa sürede" tamamlanmasını istemesi dikkate alınması gereken bir durumdur. Tüm bunlar şüphesiz ki yerli ve yabancı yatırımcının güvenini de sarsmaktadır.

Yolsuzluk sorununda arz tarafını temsil ederek sorunu yeniden üreten ve aynı zamanda bu sorundan zarara uğrayan taraflardan biri olarak görebileceğimiz özel sektörün yolsuzluğun her türlüyle mücadelede aktif rol alması gerekiyor. Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün Türkiye kolu olarak bu amaç doğrultusunda '**Özel Sektörde 'Şeffaflık' için Çok Paydaşlı Yaklaşım**' projesi ile ilk adımımızı attık ve bir mevcut durum analizi yapmak amacıyla Borsa İstanbul BİST-100 Endeksi'ne kayıtlı şirketlerin kurumsal raporlamalarında şeffaflık seviyesini değerlendiren bir araştırma gerçekleştirdik. Araştırma kapsamında bu şirketlerin kurumsal internet siteleri incelendi ve şirketlerin çoğunun yolsuzlukla mücadele konusundaki politika ve uygulamaları hakkında kamuoyu ile yeterince bilgi paylaşmadığı görüldü.

Şirketlerin ulaştığı boyutlar ve yayıldığı alan genişledikçe, kamuoyunun ve paydaşların şirketlerden beklentileri de çeşitlenmiştir. Küresel iletişimin kolaylaşmasının da etkisiyle artık şirketler, daha önce hiç olmadığı kadar geniş kapsamlı ve yoğun takip altındadır. Şirketlerin reel performansı kadar itibarları da önem taşımakta, bu anlamda şirketlerin iyi yönetim uygulamaları kamuoyu ve paydaşlar tarafından yakından izlenmektedir. Kendilerine yönelen bu yakın takibe şirketler de, kurumsal taahhütleri, etik ilkeleri ve kurumsal raporları ile cevap vermekte, *kurumsal vatandaş* olarak sahip oldukları değerlerini kamuoyu ve paydaşları ile paylaşmaktadır.

Kurumsal vatandaşlık, ticari faaliyetlerini gerçekleştirirken şirketlerin sadece mevcut tüm yasal, etik ve sosyal kurallara uymasını değil, bunun yanında ayrıca içinde buldukları toplumun sorunlarını çözmede farklı şekillerdeki katılım veya destekleri aracılığıyla toplum için katkıda bulunmalarını da içermektedir.

Bu proje ile, özel sektör şirketlerinin kurumsal vatandaşlık kavramı doğrultusunda şeffaflık ve yolsuzlukla mücadele konusunda farkındalık seviyelerini artırmayı amaçlıyoruz. Şirketler kurumsal başarılar elde ederken sosyal refahı da göz önünde bulundurmalı, faaliyetlerinin ekonomik, sosyal ve çevresel sonuçlarını bir bütün olarak düşünmeli ve buna göre hareket eden 'sosyal sorumlu' olmalıdır. Bu doğrultuda kurumsal yönetişimin olmazsa olmaz unsurları olan şeffaflık, adillik, sorumluluk ve hesap verebilirlik şirketler için bir 'kölfe' değil, sahiplenilmesi ve geliştirilmesi gereken unsurlardır.

Küresel bir sorun olan yolsuzlukla mücadele konusunda uluslararası hukuk alanında bir çok çaba ortaya konmuştur. BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi (UNCAC) ile OECD Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi yolsuzlukla mücadele konusundaki iki temel hukuki araçtır. Uluslararası sözleşmeler, ülkelerin iç hukuk kurallarının birbiriyle uyumlu olmasını sağlamaya yöneliktir ve ülkeler, bu sözleşme esaslarından hareketle kendi hukuklarında ilgili düzenlemeleri yapmakla yükümlüdür. Türk hukukunda da bu kapsamda, doğrudan veya dolaylı olarak yolsuzlukla mücadeleye ilişkin hükümler içeren birçok yasal düzenleme mevcuttur.

Yolsuzlukla mücadelenin sadece hukuksal yaptırımlar aracılığıyla yürütülmesi, bu mücadelede varılmak istenilen sonuca ulaşmada yeterli olmayacaktır. Bu mücadelede esas olarak sağlanması gereken, ilgili tüm paydaşların benimseyeceği bir kültürün oluşmasıdır. Bu anlamda ulaşılması hedeflenen seviye, tabi olunan yasal düzenlemeler nedeniyle uyum değil, etik ve şeffaflık konusunda bu düzenlemelerin daha da ötesine geçildiği yüksek standartlara ulaşılması olmalıdır.

Bu amaçla, Türk Hukukunda şeffaflık ve yolsuzlukla mücadeleye ilişkin olup, iş dünyasını yakından ilgilendiren düzenlemeleri bu kitapçığımız ile paylaşıyoruz.

ŞEFFAFLIK İLKESİ ve YOLSUZLUKLA MÜCADELENİN İŞ DÜNYASINA ETKİSİ OLAN HUKUKSAL ÇERÇEVESİ

Günümüze dair bir olgu olmayan, geçmişi çok eskilere dayanan yolsuzluk uzunca bir süre kamu kesimine atfedilmekteydi. Bu önkabul, yolsuzluk konusunda ortaya konulan ilk tanımlamalarda da kendini göstermektedir. Örneğin, Dünya Bankası'nın tanımlamasına göre yolsuzluk, 'kamu gücünün özel çıkarlar amacıyla kötüye kullanılması'dır (*World Development Report, 1997*). Bugün için oldukça dar kapsamlı olan bu tanımlama yolsuzluğun sadece kamu kesimiyle ilgili kısmını içermektedir. Oysa yolsuzluk, kamu kesimi ile sınırlı bir olgu değildir; farklı şekillerde görülebilen, birçok neden ve sonucu olan karışık ve çok yönlü bir olgudur. Günümüzde yapılan tanımlamalara bakıldığında yolsuzluğun sadece kamu kesimini değil özel sektörü de içerecek şekilde anlaşıldığı görülmektedir. Nitekim, Türkiye'nin de taraf olduğu Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan 'Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesi' (*Civil Law Convention on Corruption*) kapsamında rüşvet fiilinin özel sektörde işlenmesi de bir suç olarak kabul edilmiş, 'Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nde (*United Nations Convention Against Corruption*) ise bir adım daha ileri giderek özel sektörde zimmet fiilini suç olarak sayılmıştır.

Yolsuzluk olgusunun farklı şekillerde görülmesi nedeniyle, ilgili çalışmalarda sınırlayıcı bir tanımlama yapmaktan özellikle kaçınılmaktadır. Yolsuzlukla mücadelede liderlik eden küresel bir sivil toplum örgütü olan Uluslararası Şeffaflık Örgütü (*Transparency International*), yolsuzluğu "emanet edilmiş yetkinin özel çıkarlar için kötüye kullanılması" olarak ifade ederek, özel sektör ve kamu sektörünü birlikte değerlendiren, yolsuzluk olarak nitelendirilebilecek herhangi bir şekle atıf yapmaktan kaçınan bir yaklaşım benimsemektedir.

Şirketler rekabetçi piyasa koşullarında sürekli büyüme ve kâr beklentilerini karşılamak mecburiyetindedir. Bu şartlarda faaliyet gösteren şirketlerin etik konusunda riskli durumlara karşılaşması oldukça muhtemeldir. Buna ilaveten, finansal krizlerin de yolsuzluğa uygun ortam hazırladığı görüşü yaygın olarak kabul edilmektedir. Tüm bu risklerle mücadelenin en etkili şekilde gerçekleştirilebilmesi ancak kararlı politikalarla mümkündür. Etkili bir mücadele, şirketlerin hissedarlarının ve yöneticilerinin bu konuda sorumluluk almasını ve şirketlerinin her kademesine hitap eden yolsuzlukla mücadele programları oluşturularak uygulamaya koymalarını gerekli kılmaktadır.

Ernst & Young'ın Avrupa, Orta Doğu, Hindistan ve Afrika'da 36 ülkeden yaklaşık 3 bin 500 üst düzey yöneticiyle gerçekleştirdiği "2013 Yolsuzluk Anketi"nin (*Fraud Survey 2013*) ortaya koyduğu sonuçlara göre, yöneticiler yolsuzluğu engellemek için alınması gereken önlemlerin başında güçlü bir iç denetim mekanizmasını belirtmekte; ancak, yöneticilerin çoğunun yolsuzlukla karşı karşıya kaldığında ne tür adımlar atması gerektiğiyle ilgili net bir fikri ve yolsuzluklara nasıl tepki vereceklerine dair herhangi bir planları bulunmamaktadır.

Bahsedilen bu araştırmanın sonuçları ve diğer araştırmalar, öncelikle, iş dünyasının yolsuzluğa bakış açısının değiştiğini göstermektedir. Çokuluslu şirketler başta olmak üzere, iş dünyası artık

yolsuzluğun tarafı ve yolsuzlukla mücadele konusunun yükümlüsü olarak sadece devletleri ve/veya resmi görevlileri görmemektedir. Bu değişim, iş dünyasını daha yüksek şeffaflık seviyesine ve özel sektörde açıklık ve dürüstlük ilkelerinin benimsenmesine doğru yönlendirmektedir.

Varlıklarını sürdürebilmek için güçlü bir sermaye yapısına sahip olmanın tek başına yeterli olmadığı bilincinde olan şirketler, *doğru ve iyi yönetime* de sahip olmak için adımlar atmaktadır. Şirketler, yatırımcıların güvenini kazanmak ve koruyabilmek amacıyla kurumsal yönetim (*corporate governance*) anlayışını benimsemekte ve bunu geliştirmektedir. Doğru ve iyi yönetim şeffaf, adil, sorumlu ve hesap verebilen yönetimdir. Organizasyonel standartlarda 'şeffaf' olmanın küresel rekabette sağladığı avantajın farkında olan çok sayıda şirketin, şeffaflığın geliştirilmesi ve yolsuzlukla mücadele için daha fazla sorumluluk aldığı görülmektedir.

Şeffaflık, doğru ve iyi yönetimin bir parçası olduğu gibi, yolsuzlukla mücadelede de ilk savunma hattıdır. Çünkü şeffaflık, şirketler ve kurumların değerlerini, politikalarını ve uygulamalarını paydaşları ve kamuoyuyla paylaşabilmesini mümkün kılmaktadır. Şeffaflık, şirketlerin ne kadar açık, erişilebilir ve hesap verebilir olduğunu belirlemede, paydaşlarında kendilerine eşit ve sorumlu bir şekilde davranıldığı yönünde güven inşa etmektedir. Sıklıkla vurgulandığı gibi şeffaflık aslında 'güven ve değerler kültürü' yaratmakla ilgili bir kararlılık göstergesidir.

Yeni Türk Ticaret Kanunu'ndaki Şeffaflıkla İlgili Düzenlemeler

1957 yılında kabul edilen ve yaklaşık elli yıl süresince uygulanan Türk Ticaret Kanunu, hazırlandığı dönemin öğreti, kuram ve yaklaşımlarını yansıtmaktaydı. Zaman içerisinde değişen şartlar uyarınca bazı değişiklikler yapılmıştı; ancak, 20. yüzyılın ikinci yarısında ticaret hukukunu etkileyen gelişmeler karşısında, yeni düzene uyum sağlayacak güncellenmiş bir kanun yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu'nun genel gerekçesinde bu gelişmeler "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyelik süreci", "teknolojik gelişmeler", "uluslararası piyasaların parçası olmak" şeklinde ifade edilmektedir.

6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) yapısal olarak en önemli özelliği kurumsal yönetim ilkelerinin benimsenmiş olmasıdır. Kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde yeni kavramlar, uygulamalar kanunda yer almaktadır. Kurumsal yönetim, şirketin yönetimine, iç mekanizmalarına ve dış ilişkilerine hakim olan, uyumlu ve sistemli bir işleyişi, profesyonel bir yönetim anlayışının şeffaflık ve hesap verebilirlik çerçevesinde uygulanmasını öngören, şirket ile herhangi bir şekilde ilişki içinde bulunan kişilerin ve menfaat sahiplerinin, yani paydaşların, hak ve sorumluluklarını adil ilke çerçevesinde düzenleyen, mali piyasalara güven vermeyi amaçlayan ve topluma karşı sorumluluk temeline dayalı ilke ve kuralları ifade etmektedir¹.

1 Cafer Eminoğlu, Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim, sf.9, XII Levha, İstanbul 2014.

Yeni TTK'nın genel gerekçesinde bu yapısal değişim, şu şekilde vurgulanmaktadır:

E) Dünya'da ve Özellikle Avrupa'da Ticaret Hukukunu Etkileyen Öğretiler ve Raporlar

I. Kurumsal Yönetim

88 Onbeş yıldan beri, özellikle pay senetleri borsada işlem gören anonim şirketlerde, pay sahipleri başta olmak üzere, tüm ilgililerin menfaatlerini ideal düzeyde korumaya yönelmiş yeni bir kurallar sistemi kendisini kabul ettirmeye çalışmaktadır. Bu kurallar organların doğru kararı doğru zamanda alabilme yeteneklerini artırmayı hedeflemekte, onun için şirketleri yeni bir ortaksal yapıya kavuşturucu önerilere ağırlık vermektedir. Anılan kuralların temelleri şeffaflık, iyi ve hesaba verilebilir bir yönetim ve etkili bir iç ve dış denetimdir. Söz konusu ilkeler kurumsal yönetim ilkeleri olarak adlandırılmıştır. Uluslararası alanda "corporate governance" terimi ile anılan bu ilkeler, esasında hisse senetleri borsada işlem gören anonim şirketler için öngörülmüştür. Ancak diğer anonim şirketlere ve tüm işletmelere hatta yönetim ve denetimin olduğu her kuruma ve kuruluşa, nihayet Devlete de tavsiye edilecek bir kapsam ve yaygınlık kazanmıştır. (...)

89 Kurumsal yönetim dört taşıyıcı kolon üzerine oturur: Şeffaflık, âdillik, hesap verilebilirlik ve sorumluluk. Şeffaflık, şirketi "camdan cep" olarak görme anlayışını aşan bir kavram, yeni bir anlayış, şirketi bütün kurumları ile kavrayan bir yaklaşımdır. Bu fenomen artık bilgi toplumu ile tanımlanmaktadır. Şeffaflık, pay sahiplerinin ve sermaye piyasasında rol sahibi tüm aktörlerin, tam bilgilendirilmesini ve aydınlatılmasını hedefler. Bu sebeple, maddî ve şekli kamuyu aydınlatmayı kapsar. Menfaat sahipleri, ilgililer, sermaye piyasası aktörleri, alacaklılar ve pay sahipleri yönünden önemli olan tüm ilişkilerin, raporların, planların, projelerin açıklanmasını içerir. Şeffaflığın anonim şirketler hukukundaki yeni aracı, internet, elektronik ortamda aktarmalar ve açılması zorunlu bulunan web siteleridir. Her sermaye şirketinin bir web sitesi olması, bu sitenin şeffaflık sağlayıcı bir mekanizma olarak çalışması gerekir. (...) Adillik, şeffaflık temelinde iyi yönetim ve denetimle, menfaatlerin ideal noktada uyuşturulması gerektiği şeklinde özetlenebilir. (...) Hesap verilebilirlik yönetimin, şeffaflığına, doğruluğuna, kararların açıklanabilirliğine, kararların bir haklı sebebi, adil temeli olduğuna ve profesyonel niteliğine gönderme yapmaktadır. Sorumluluk ise, görevden kaynaklanan yükümlülüklerle tam bağlılık, bunları gereği gibi bilinçle, hesap verilebilirlik bağlamında yerine getirme anlamındadır.

Kurumsal yönetim anlayışının en temel ilkesi olan şeffaflığın sağlanması için yeni TTK'da şirketlerin işleyişi ve faaliyetleri hakkında kamuoyunun aydınlatılması ve bilgilendirilmesi yükümlülüğü düzenlenmiştir. Kanunun genel gerekçesinde, Amerika Birleşik Devletleri'nde yürürlükte bulunan Sarbanes-Oxley Act'in etkisine vurgu yapılmaktadır:

28 (...) Corporation hukuku ile ilgili en ilgi çeken düzenleme ünlü Enron ve Worldcom skandallarından sonra çıkarılan Sarbanes-Oxley Act (SOA)'tir. Sarbanes-Oxley Act Avrupa'yı ve Tasarıyı etkilemiştir. SOA'nın hedefleri şöyle özetlenebilir: (1) Şirket yönetimi daha çok hesap verir duruma getirilmelidir. (2) Şeffaflık artırılmalı, düzeyi yükseltilmelidir. (3) Şirketleri gözetken kamu kurumlarının ve bağımsız yetkililerin görev ve yetkileri artırılmalıdır. (4) Şirket yönetimi, denetçisi ve danışmanları arasındaki menfaat ihtilafları ortadan kaldırılmalıdır. (5) Denetçi daha güçlü bir konuma getirilmeli, denetleme kuruluşlarını da denetleyen bir kurum hayata geçirilmelidir. (6) Muhasebe standartları geliştirilmelidir. (7) Hukukumuzdaki SPK'yı karşılayan kurum olan Securities Exchange Commission'un gücü daha etken duruma getirilmelidir. 30/07/2002 tarihli bu Kanun, Amerika ve Avrupa literatüründe kurumsal yönetim kurallarına somutluk kazandıran, muhasebe standartlarında hesap verilebilirliği, karşılaştırılabilirliği ve şeffaflığı daha ileri noktalara götürmeyi amaçlayan, bağımsız ve sonuç alıcı ve sadece amaca uygun denetime odaklanan ve hedefleyen bir reform olarak nitelendirilmektedir. (...)

Bunun yanında, **şirketlerin hesap verebilirliğini artırmak amacıyla finansal raporlamaya, iç ve dış denetime ilişkin olarak yeni düzenlemeler kabul edilmiş, şirket yönetim kurullarına da ek sorumluluklar getirilmiştir².**

2 Ticaret siciline ilişkin kayıtların elektronik ortamda tutulması (madde 24), pasifte yer almayan sorumlulukların bilançoya ek yapılması (madde 77), tek pay sahipliğinin tescil ve ilanı (madde 338), şirketin kendi paylarını iktisap etmesinin şeffaflık ve bilgi verme ilkelerine ilişkin yükümlülüklerle bağlanması (madde 379), kayıp/zarar halinde yönetim kurulunun genel kurul kararı olmadan pay iktisabı ve ilk genel kurulda konuya ilişkin bilgilendirme yapması (madde 381), pay temsilcilerinin şirkete bildirimde bulunması (madde 431) ve pay bedellerinin ilan yolu ile istenmesi (madde 481) yeni TTK'da şeffaflık ile ilgili kabul edilebilecek diğer düzenlemelerdir.

A) Anonim şirketlerin finansal tabloları ve yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu

I - Hazırlama yükümü

MADDE 514- (1) Yönetim kurulu, geçmiş hesap dönemine ait, Türkiye Muhasebe Standartlarında öngörölmüş bulunan finansal tablolarını, eklerini ve yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunu, bilanço gününü izleyen hesap döneminin ilk üç ayı içinde hazırlar ve genel kurula sunar.

II - Dürüst resim ilkesi

MADDE 515- (1) Anonim şirketlerin finansal tabloları, Türkiye Muhasebe Standartlarına göre şirketin malvarlığını, borç ve yükümlülüklerini, öz kaynaklarını ve faaliyet sonuçlarını tam, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun bir şekilde; şeffaf ve güvenilir olarak; gerçeği dürüst, aynen ve aslına sadık surette yansıtacak şekilde çıkarılır.

Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu yayınlama yükümlülüğü, şirketlerin sadece mali konuları raporlama yükümlülüğünü bir adım daha öteye taşımaktadır ve mali tablolarda yer almayan, şirketle ilgili verilecek kararlar için önem taşıyan olayların raporlanması ile şeffaflığı artırıcı bir katkı sağlamaktadır.

III - Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu

MADDE 516- (1) Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, şirketin, o yıla ait faaliyetlerinin akışı ile her yönüyle finansal durumunu, doğru, eksiksiz, dolambaçsız, gerçeğe uygun ve dürüst bir şekilde yansıtır. Bu raporda finansal durum, finansal tablolara göre değerlendirilir. Raporda ayrıca, şirketin gelişmesine ve karşılaşması muhtemel risklere de açıkça işaret olunur. Bu konulara ilişkin yönetim kurulunun değerlendirmesi de raporda yer alır.

(2) Yönetim kurulunun faaliyet raporu ayrıca aşağıdaki hususları da içermelidir:

- Faaliyet yılının sona ermesinden sonra şirkette meydana gelen ve özel önem taşıyan olaylar.
- Şirketin araştırma ve geliştirme çalışmaları.
- Yönetim kurulu üyeleri ile üst düzey yöneticilere ödenen ücret, prim, ikramiye gibi mali menfaatler, ödenekler, yolculuk, konaklama ve temsil giderleri, ayni ve nakdi imkânlar, sigortalar ve benzeri teminatlar.

(3) Hem anonim şirketler hem de şirketler topluluğu bakımından, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun zorunlu asgari içeriği, ayrıntılı olarak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından bir yönetmelikle düzenlenir.

Yeni TTK'da şeffaflık ilkesinin sağlanması için getirilen kamuoyunu aydınlatma ve bilgilendirme yükümlülüğü, şirketlerin internet sitesi oluşturmaları ile somutlaştırılmaktadır. **Şirketlerin oluşturacakları internet siteleri aracılığıyla, şirketlere ilişkin bilgilerin kamuoyu ile sağlıklı bir şekilde paylaşılması ve bilginin doğru bir şekilde kullanılması ve şirketlerin hesap verebilir bir yapıya kavuşturulması amaçlanmıştır.**

Kurumsal yönetim ilkeleri, şirketlerin varlıklarının sürekliliğini hedeflemektedir. Dünya ekonomisi ile entegre olma, ekonomik istikrarın sürekli kılınması ile şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır. Ancak, ortaya çıkan yeni ihtiyaçlardan yola çıkarak hazırlanan kanun, **“Kanunda yer alan bazı düzenlemelerin değiştirilmeden yürürlüğe girmesi halinde ticari hayatın olumsuz etkilenebileceği ve uygulamada sorunların yaşanabileceği”** belirtilerek, **“[u]ygulamada ortaya çıkabilecek sorunların asgariye indirilebilmesi için”** yürürlüğe girmesinin birkaç gün öncesinde şeffaflık ilkesi temelinde oluşturulmuş, şeffaflığı artırıcı düzenlemelerde kanunun yola çıkış amacından uzaklaşılacak kapsamlı değişiklik yapılmıştır.

Yapılan bu değişikliklerle, **şirket internet sitesi oluşturma ve bu sitede şirkete ilişkin bilgileri kamuoyu ile paylaşma yükümlülüğü, bağımsız denetime tabi şirketleri içerecek şekilde daraltılmış, dolayısıyla “sınırlı bir şeffaflık” sağlanmıştır.**

Değişiklik Sonrası

D) Elektronik işlemler ve bilgi toplumu hizmetleri

I - İnternet sitesi

MADDE 1524- (1) Her sermaye şirketi, bir internet sitesi açmak, şirketin internet sitesi zaten mevcutsa bu sitenin belli bir bölümünü aşağıdaki hususların yayımlanmasına özgülemek zorundadır. Yayımlanacak içeriklerin başlıcaları şunlardır:

- a) Şirketçe kanunen yapılması gereken ilanlar.
 - b) Pay sahipleri ile ortakların menfaatlerini koruyabilmeleri ve haklarını bilinçli kullanabilmeleri için görmelerinin ve bilmelerinin yararlı olduğu belgeler, bilgiler, açıklamalar.
 - c) Yönetim ve müdürler kurulu tarafından alınan; rüçhan, değiştime, alım, önerilme, değişim oranı, ayrılma karşılığı gibi haklara ilişkin kararlar; bunlarla ilgili bedellerin nasıl belirlendiğini gösteren hesapların dökümü.
 - d) Değerleme raporları, kurucular beyanı, payların halka arz edilmesine dair taahhütler, bunlara ait teminatlar ve garantiler; iflasın ertelenmesine veya benzeri konulara ilişkin karar metinleri; şirketin kendi paylarını iktisap etmesi hakkındaki genel kurul ve yönetim kurulu kararları, bu işlemlerle ilgili açıklamalar, bilgiler, belgeler.
 - e) Ticaret şirketlerinin birleşmesi, bölünmesi, tür değiştirmesi hâlinde, ortakların ve menfaat sahiplerinin incelemesine sunulan bilgiler, tablolar, belgeler; sermaye arttırımı, azaltılması dâhil, esas sözleşme değişikliklerine ait belgeler, kararlar; imtiyazlı pay sahipleri genel kurulu kararları, menkul kıymet çıkarılması gibi işlemler dolayısıyla hazırlanan raporlar.
 - f) Genel kurullara ait olanlar dâhil her türlü çağrılara ait belgeler, raporlar, yönetim kurulu açıklamaları.
 - g) Şeffaflık ilkesi ve bilgi toplumu açısından açıklanması zorunlu bilgiler.
 - h) Bilgi alma kapsamında sorulan sorular, bunlara verilen cevaplar, diğer kanunlarda pay sahiplerinin veya ortakların aydınlatılması için öngörülen hususlar.
 - i) Finansal tablolar, kanunen açıklanması gerekli ara tablolar, özel amaçlarla çıkarılan bilançolar ve diğer finansal tablolar, pay ve menfaat sahipleri bakımından bilinmesi gerekli finansal raporlamalar, bunların dipnotları ve ekleri.
 - j) Yönetim kurulunun yıllık raporu, kurumsal yönetim ilkelerine ne ölçüde uyulduğuna ilişkin yıllık değerlendirme açıklaması; yönetim kurulu başkan ve üyeleriyle yöneticilere ödenen her türlü paralar, temsil ve seyahat giderleri, tazminatlar, sigortalar ve benzeri ödemeler.
 - k) Denetçi, özel denetçi, işlem denetçisi raporları.
 - l) Yetkili kurul ve bakanlıkların konulmasını istedikleri, pay sahiplerini ve sermaye piyasasını ilgilendiren konulara ilişkin bilgiler.
- (2)** Birinci fıkrada öngörülen yükümlülüklerle uyulmaması, ilgili kararların iptal edilmesinin sebebini oluşturur; Kanuna aykırılığın tüm sonuçlarının doğmasına yol açar ve kusuru bulunan yöneticiler ile yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna neden olur. Ceza hükümleri saklıdır.

D) Elektronik işlemler ve bilgi toplumu hizmetleri

I - İnternet sitesi

MADDE 1524- (Değişik: 26/6/2012-6335/34 md.)

- (1)** 397 nci maddenin dördüncü fıkrası uyarınca denetime tabi olan sermaye şirketleri³, kuruluşlarının ticaret siciline tescili tarihinden itibaren üç ay içinde bir internet sitesi açmak ve bu sitenin belirli bir bölümünü şirketçe kanunen yapılması gereken ilanların yayımlanmasına özgülemek zorundadır. İnternet sitesinde yayımlanacak içerikler, bu Kanunda belli bir süre belirtilmiş ise bu süre içinde, belirtilmemiş ise içeriğin dayandığı işlemin veya olgunun gerçekleştiği tarihten, tescil veya ilana bağlandığı durumlarda ise tescil veya ilanın yapıldığı tarihten itibaren en geç beş gün içinde, şirketin kuruluşundan internet sitesi açılıncaya kadar geçen sürede yayımlanması gereken içerikler de bu sitenin açıldığı tarihte siteye konulur.
- (2)** Birinci fıkrada öngörülen yükümlülüklerle uyulmaması, ilgili kararların iptal edilmesinin sebebini oluşturur, Kanuna aykırılığın tüm sonuçlarının doğmasına yol açar ve kusuru bulunan yöneticiler ile yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna neden olur. Ceza hükümleri saklıdır.
- (3)** İnternet sitesinin bilgi toplumu hizmetlerine ayrılmış bölümü herkesin erişimine açıktır. Erişim hakkının kullanılması, ilgili olmak veya menfaati bulunmak gibi kayıtlarla sınırlandırılmayacağı gibi herhangi bir şarta da bağlanamaz. Bu ilkenin ihlali hâlinde herkes engelin kaldırılması davasını açabilir.
- (4)** İnternet sitesinin bu maddenin amaçlarına öngülenmiş kısmında yayımlanan içeriğin başına tarih ve parantez içinde "yönlendirilmiş mesaj" ibaresi konulur. Bu ibare ancak bu Kanuna ve bu fıkrada anılan yönetmeliğe uyulmak suretiyle değiştirilebilir. Özgülenen kısımda yer alan bir mesajın, yönlendirildiği karinedir. Sitenin, bir numara altında tescili ve ilgili diğer hususlar Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından bir yönetmelikle düzenlenir.
- (5)** Bu Kanun ve ilgili diğer kanunlarda veya idari düzenlemelerde daha uzun bir süre öngörülmedikçe, şirketin internet sitesine konulan bir içerik, üzerinde bulunan tarihten itibaren en az altı ay süreyle internet sitesinde kalır, aksi hâlde konulmamış sayılır.

3 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM – Denetleme - A) Genel olarak - MADDE 397- (4) (Ek: 26/6/2012-6335/18 md.)398 inci madde kapsamında denetime tabi olacak şirketler Bakanlar Kurulunca belirlenir.

(3) İnternet sitesinin bilgi toplumu hizmetlerine ayrılmış bölümü herkesin erişimine açıktır. Erişim hakkının kullanılması, ilgili olmak veya menfaati bulunmak gibi kayıtlarla sınırlandırılmayacağı gibi herhangi bir şarta da bağlanamaz. Bu ilkenin ihlali hâlinde herkes engelin kaldırılması davasını açabilir.

(4) İnternet sitesinin bu maddenin amaçlarına özgülenmiş kısmında yayımlanan içeriğin başına tarih ve parantez içinde “yönlendirilmiş mesaj” ibaresi konulur. Bu ibareli mesaj ancak Kanuna ve ikinci fıkrada anılan yönetmeliğe uyulmak suretiyle değiştirilebilir. Özgülenen kısımda yer alan bir mesajın yönlendirildiği karinedir. Sitenin, bir numara altında tescilli ve ilgili diğer husular Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından bir yönetmelikle düzenlenir.

(5) Bu Kanun ve ilgili diğer kanunlarda veya idari düzenlemelerde daha uzun bir süre öngörülmedikçe, şirketin internet sitesine konulan bir içerik, üzerinde bulunan tarihten itibaren en az altı ay süreyle internet sitesinde kalır; aksi hâlde konulmamış sayılır. Finansal tablolar için bu süre beş yıldır.

(6) Yönlendirilmiş mesajların basılı şekilleri 82 nci madde uyarınca saklanır. İnternet sitesinde yer alacak bilgiler metin hâline getirilip şirket yönetimi tarafından tarih ve saati gösterilerek noterlikçe onaylı bir deftere sıra numarası altında yazılır veya yapıştırılır. Daha sonra sitede yayımlanan bilgilerde bir değişiklik yapılırsa, değişikliğe ilişkin olarak yukarıdaki işlem tekrarlanır.

Sermaye Piyasası Mevzuatındaki Şeffaflıkla İlgili Düzenlemeler

Kurumsal yönetişimin ortaya çıkışında, kötü yönetim sonucunda yaşanan ve ekonomik sonuçları küresel boyutta etki gösteren krizler neticesinde iyi ve hesap verebilir bir yönetim ihtiyacı yer almaktadır. Başlangıçta borsada işlem gören şirketler için öngörülen bu ilkeler, daha sonra tüm ortaklıklar, işletmeleri, sivil toplum örgütlerini ve hatta kamu kurumlarını içerecek şekilde etki alanını genişletmiştir⁴. Benzer bir gelişim Türk hukukunda da görülmektedir. Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce hukukumuzda, Sermaye Piyasası Kanunu ve ikincil mevzuatı (kanunla ilgili olarak yayınlanan tüzük, yönetmelik ve tebliğler) kapsamında şeffaflık ilkesi temelinde oluşturulmuş düzenlemeler kabul edilmiştir.

Kurumsal yönetişimin temel taşı olan kamuyu aydınlatma ve şeffaflık ilkesine ilişkin olarak Sermaye Piyasası Kanunu ve ikincil mevzuatında öngörülen yükümlülükler arasında, Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim İlkeleri'ne uyma ve şirketlerin kurumsal yönetim uygulamaları karşındaki durumlarını yatırımcılara göstermeyi amaçlayan “Kurumsal Yönetim Uyum Raporu”nun hazırlanması ve yayınlanması, sermaye piyasası aracının değerini ve yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyebilecek özel durumların kamuya açıklanması yer almaktadır. Sermaye Piyasası Kanunu'nda, kurumsal yönetim ilkelerine uyum zorunluluğuna aykırılık halinde Sermaye Piyasası Kurulu'na tedbir alma yetkisi tanınmıştır.

4 Eminoğlu, a.g.e, sf.3 vd.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

Kurumsal yönetim ilkeleri

MADDE 17 – (1) Halka açık ortaklıklarda kurumsal yönetim ilkeleri ile kurumsal yönetim uyum raporlarının içeriğine, yayımlanmasına, ortaklıkların kurumsal yönetim ilkelerine uyumlarının derecelendirilmesine ve bağımsız yönetim kurulu üyeliklerine ilişkin usul ve esaslar Kurulca belirlenir. Kurul bu yetkilerini halka açık şirketler arasında haksız rekabet ile sonuçlanmayacak şekilde ve eşit koşullardaki şirketlere eşit kuralların uygulanması prensibini göz önünde bulundurarak kullanır.

(2) Kurul, payları borsada işlem gören halka açık ortaklıkların, niteliklerine göre, kurumsal yönetim ilkelerine kısmen veya tamamen uymalarını zorunlu tutmaya, buna ilişkin usul ve esasları belirlemeye, verilen süre içinde uyum zorunluluğunun yerine getirilmemesi hâlinde uyum zorunluluğunun yerine getirilmesini sağlayacak kararları almaya ve buna ilişkin işlemleri resen yapmaya, herhangi bir süre vermemiş olsa dahi uyum zorunluluğuna aykırı işlemlerin hukuka aykırılığının tespiti veya iptali için her türlü teminattan muaf olarak ihtiyati tedbir istemeye, dava açmaya, açılan davada uyum zorunluluğunun yerine getirilmesi sonucunu doğuracak şekilde karar alınmasını istemeye, bu işlemlerin yerine getirilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

(...)

Sermaye Piyasası Kurumu'nca belirlenen Kurumsal Yönetim İlkeleri, uluslararası kurumsal yönetim yaklaşımlarında kabul gören eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk unsurlarını temel almaktadır ve bu kapsamda bir bölüm de kamuyu aydınlatma ve şeffaflığa ilişkin ilkelere ayrılmıştır. Kurumsal Yönetim İlkeleri, **başkaca diğer ilkelerin yanısıra şirketlerin, irtikap ve rüşvet de dahil olmak üzere yolsuzluğun her türlüyle mücadele edeceğine dair bir ilkeyi de içermektedir**. Bu açıdan, borsada işlem gören şirketler için kurumsal şeffaflık, aynı zamanda güçlü yolsuzluk karşıtı uygulamaları için kilit bir bileşen olmalıdır.

KURUMSAL YÖNETİM TEBLİĞİ (II-17.1)

Kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporları

MADDE 8 – (1) Yıllık faaliyet raporlarında; bu Tebliğ ekinde yer alan kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanıp uygulanmadığına, uygulanmıyorsa buna ilişkin gerekçeli açıklamaya, bu ilkelere tam olarak uymama dolayısıyla meydana gelen çıkar çatışmalarına ve gelecekte ortaklığın yönetim uygulamalarında söz konusu ilkeler çerçevesinde bir değişiklik yapma planının olup olmadığına ilişkin açıklamalara yer verilir. Söz konusu açıklamalarda dönem içerisinde önemli bir değişiklik olması durumunda, ilgili değişikliğe ara dönem faaliyet raporlarında yer verilir.

(2) Kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporlarının içeriğine ve yayımlanmasına ilişkin esaslar Kurul tarafından belirlenir ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporlarının formatı Kurulca ilan edilir.

(...)

KURUMSAL YÖNETİM TEBLİĞİ (II-17.1)

EK-1 SERMAYE PİYASASI KURULU KURUMSAL YÖNETİM İLKELERİ

(...)

3.5 Etik Kurallar ve Sosyal Sorumluluk

3.5.1 Şirketin faaliyetleri kurumsal İnternet sitesi vasıtasıyla kamuya açıklanan etik kuralları çerçevesinde yürütülür.

3.5.2 Şirket, sosyal sorumluluklarına karşı duyarlı olur; çevreye, tüketicieye, kamu sağlığına ilişkin düzenlemeler ile etik kurallara uyar. Şirket, uluslararası geçerliliğe sahip insan haklarına destek olur ve saygı gösterir. İrtikap ve rüşvet de dahil olmak üzere yolsuzluğun her türlüyle mücadele eder.

(...)

Bankacılık Kanunundaki Şeffaflıkla İlgili Düzenlemeler

Bankacılığın temelinde güven, itibar ve istikrar yer almaktadır. Bankacılık Kanunu'nun "Kurumsal yönetim ilkeleri" başlıklı 22. maddesi ile kurumsal yönetime ilişkin yapı ve süreçler ve bunlara ilişkin ilkeler Sermaye Piyasası Kurulu ile kuruluş birliklerinin de görüşü alınarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurul'u tarafından belirleneceği düzenlenmiş ve bu amaçla, Bankaların Kurumsal Yönetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik kabul edilmiştir.

Diğer taraftan, Bankacılık Kanunu'nun "Etik ilkeler" başlıklı 75. maddesinde yer alan, "Bankalar ile bunların mensupları; bu Kanuna, ilgili düzenlemelere, kuruluş amaç ve politikalarına uygun olarak faaliyetlerin icra edilmesini temin etmeye ve yönetimde adalet, doğruluk, dürüstlük ve sosyal sorumluluğu esas almaya yönelik etik ilkelere uymakla yükümlüdürler. Etik ilkeler, kuruluş birlikleri tarafından Kurulun uygun görüşü alınmak suretiyle belirlenir." hükmü uyarınca Türkiye Bankalar Birliği tarafından "Bankacılık Etik İlkeleri" kabul edilmiştir.

Bankacılık Etik İlkeleri dürüstlük, tarafsızlık, güvenilirlik, şeffaflık, toplumsal yararın gözetilmesi

Kurumsal yönetime ilişkin yapı ve süreçler

MADDE 4 – (1) Bankalar, faaliyet büyüklükleri ile yapılanma türlerini dikkate alarak, kurumsal yönetime ilişkin yapı ve süreçlerini Kanun ve Kanun uyarınca yürürlüğe giren düzenlemelerle belirlenen esas ve usullere uyulması kaydıyla, bu Yönetmelik ekinde yer alan bankaların kurumsal yönetim ilkelerini esas olarak belirleyebilirler.

EK- BANKALARIN KURUMSAL YÖNETİM İLKELERİ

İlke 1- Banka içerisinde kurumsal değerler ve stratejik hedefler oluşturulmalıdır.

Banka yönetim kurulu bankanın misyonu ile vizyonunu belirlemeli ve kamuya açıklamalıdır.

Yönetim kurulu, öncelikle bankanın devamlılık arz eden faaliyetlerini yönlendirecek stratejileri belirlemeli, kendisi, üst yönetim ve diğer personel adına kurumsal değerlerin ve etik kuralların oluşturulmasında öncülük etmelidir. Oluşturulacak kurumsal değerler ve etik kurallar, problemlerin zamanında ve gereğince değerlendirilmesinin önemini yansıtmalı, hem banka içi hem de banka dışı işlemlerde rüşvet, yolsuzluk gibi yasa dışı ve etik olmayan davranışların önüne geçilmesine yönelik olmalıdır.

Kurumsal değerlere ve etik kurallara uygun olmayan eylem ve işlemlerin personel tarafından banka içerisinde ilgili mercilere güvenli bir şekilde iletilmesini sağlayacak uygun iletişim kanalları oluşturulmalıdır.

Yönetim kurulu, üst düzey yönetimin bankanın faaliyetleri veya dahil olduğu grup içerisindeki rolü dolayısıyla oluşabilecek muhtemel çıkar çatışmalarının belirlenmesine, bunların önlenmesine ya da yönetilmesine yönelik gerekli politikaların uygulanmasını sağlamalıdır.

Yönetim kurulu, banka içerisinde belirlenen politikalara uygunluğun izlemesine ve ilgili yönetim seviyelerinde muhtemel sapmaların rapor edilmesine imkan verecek sistemleri oluşturmalıdır.

Yönetim kurulu, sürekli ve etkin bir şekilde, bankanın hedeflerine ulaşma derecesini, faaliyetlerini ve performansını değerlendirmelidir. Yönetim kurulu, banka faaliyetlerinin Kanuna, Kanuna istinaden çıkarılan düzenlemeler ile ilgili diğer mevzuata, ana sözleşmeye ve banka içi düzenlemeler ile oluşturulan politikalara uygunluğunu izlemelidir. Gereken durumlarda gecikmeden ve mümkün ise sorun ortaya çıkmadan önlemler almalıdır.

Üst düzey yönetim, politikaların uygulanması, uyumun temin edilmesi amacıyla kaynakları planlamalı ve bu yolla söz konusu kaynakların operasyonların içerisine dahil edilmelerini, operasyonların bir parçası olmalarını sağlamalıdır.

Üst düzey yönetim, politikaların zamanında uygulandığını izlemelidir. Politikalar en az yılda bir kez veya iş çevresinde/faaliyet alanında meydana gelen önemli değişiklikleri takiben, yeterlilik ve uygunluklarının tespit edilebilmesi için yeniden değerlendirilmeli ve gerektiği takdirde iyileştirmeler yapılmalıdır. Üst düzey yönetim, periyodik gözden geçirme, standartlar, politikalar, talimatlar ve uygulama usullerinin onaylanması için çerçeve ve süreç belirlemelidir.

çevreye saygı, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele ile bilgi suistimalinden oluşmaktadır. Bu ilkelerden, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele ilkesi, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin (kara paranın) aklanması, yolsuzluk ve benzeri suçlarla mücadelenin bankalar tarafından önemli bir ilke olarak benimsenmesini, bankaların gerek kendi aralarında, gerekse konuyla ilgili diğer kurum ve kuruluşlarla ve yetkili mercilerle işbirliği yapılmasını ve kendi iç bünyelerinde bu amaca yönelik gerekli önlemlerin alınması ve banka çalışanları için eğitim programları düzenlenmesini içermektedir.

Özellikle Bankaların Kurumsal Yönetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik ekinde yer alan “Bankaların Kurumsal Yönetim İlkeleri”, içerik olarak uluslararası alanda kabul edilen ilkelerle büyük ölçüde örtüşmektedir ve bu yönüyle diğer sektörlerle yön gösterici bir niteliğe sahiptir.

Türk Hukukunda Yer Alan Cezai Düzenlemeler

Yolsuzluğun yerel bir sorun olmaması, küresel ölçekte bütün toplum ve ekonomileri etkileyen, önlenmesi ve kontrol altına alınması gereken sınırlar-ötesi bir olgu olması, yolsuzlukla etkin mücadele edilmesi ve yolsuzluğun önlenmesi için kapsamlı ve çok yönlü bir yaklaşımın gerekliliğini, dolayısıyla yolsuzlukla mücadele konusunda bölgesel ve uluslararası işbirliğini zorunlu kılmıştır.

Bu işbirliği sonucunda, yolsuzlukla mücadele konusunda bölgesel ve uluslararası ölçekte birçok sözleşme imzalanmıştır. Tüm bu sözleşmeler yolsuzlukla mücadele konusunda etkin ve etkili bir uluslararası işbirliği mekanizması kurmayı hedeflemektedir ve dolayısıyla taraf olan devletler, kendi iç hukuklarını bu sözleşme düzenlemeleri ile uyumlu hale getirmekle, bu doğrultuda sözleşme esaslarından hareketle kendi hukuklarında ilgili düzenlemeleri yapmakla yükümlüdür.

Türkiye de bölgesel/uluslararası sözleşmelerden OECD Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi'ne, Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesi ve Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'ne, BM Sınıraşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi'ne ve BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'ne (UNCAC) taraftır. Ayrıca Türkiye, Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesi ve Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin takip mekanizması olan Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu'na (GRECO) ve rüşvet ve yolsuzluk konularında da çalışmalar yapan OECD'nin Mali Eylem Görev Gücü'ne (Financial Action Task Force - FATF) üyedir. Bu anlamda, ülkelerin yolsuzlukla mücadele konusundaki mevzuatlarını bölgesel/uluslararası sözleşmelerden ve bu çerçevede geliştirilen işbirliği çabalarından ayrı düşünmek mümkün değildir.

Yolsuzluğun, farklı şekillerde görülebilen, birçok neden ve sonucu olan karışık ve çok yönlü bir olgu olması dolayısıyla, yolsuzlukla mücadele konusundaki sözleşmelerde yolsuzluğun sınırlayıcı bir tanımı yapılmamakta, yolsuzluk sayılan suçlara ilişkin düzenlemelere yer verilmektedir. Ulusal/

uluslararası kamu görevlilerine rüşvet, zimmet, nüfuz ticareti, görevi kötüye kullanma, haksız zenginleşme ve suç gelirlerinin aklanmasının uluslararası sözleşmelerde yolsuzluk sayılan suçlar olarak düzenlendiği görülmektedir.

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi ile UNCAC'de, özel sektörde yolsuzluk eylemlerine ve bu bağlamda tüzel kişilerin sorumluluğuna ilişkin özel düzenlemeler yer almaktadır.

Yolsuzlukla mücadele konusunda ilk evrensel hukuk belgesi olmasının yanı sıra **UNCAC**, içerik anlamında da en kapsamlı düzenlemeyi içermektedir. Bu anlamda, **yolsuzlukla mücadeleye daha geniş bir çerçeveden yaklaşmakta**, cezai düzenlemeleri suç tanımı ve yaptırımı bağlamında ele almamakta; **muhasebe ve denetim standartlarının yükseltilmesi, iyi yönetim ilkelerinin geliştirilmesi, yolsuzluk faaliyetlerinin farkedilmesi ve önlenmesine yardımcı olacak iç kontrollere sahip olması konularında taraf devletlere yükümlülükler getirmektedir**. Yeni Türk Ticaret Kanunu'ndaki muhasebe ve denetime ilişkin değişiklikleri Türkiye'nin bu sözleşme kapsamındaki yükümlülükleri bağlamında ele almak gerekmektedir.

Burada önemle vurgulamak gerekmektedir ki, Türk hukukunda yer alan düzenlemeler kapsamında **özel sektörün yolsuzlukla mücadele konusunda bir politikasının bulunması, Sermaye Piyasası Kanunu ve Bankacılık Kanunu kapsamında düzenlenmektedir. Bu düzenlemeler ise, özel sektörün tamamını kapsamamaktadır** ve sınırlı bir kapsamı olan bu düzenlemeler, UNCAC'da belirtildiği gibi yolsuzluk faaliyetlerinin farkedilmesi ve önlenmesine yardımcı olacak iç kontrollere sahip olması bağlamında değil, kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde kalmaktadır.

Türk hukukunda yolsuzlukla mücadeleye ilişkin düzenlemeler, temel ceza kanunlarında (Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Kabahatler Kanunu) cezai boyutuyla ele alınmaktadır. Bu itibarla **Türk hukukunda yolsuzluk, rüşvet başta olmak üzere birçok suçu kapsayan bir kategoriye ifade etmektedir**. Bununla birlikte, Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, Kamu İhale Kanunu, Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, Bilgi Edinme Kanunu, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması

Rüşvet

Madde 252- (Değişik: 2/7/2012-6352/87 md.)

- (1) Görevinin ifasıyla ilgili bir işi yapması veya yapmaması için, doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, bir kamu görevlisine veya göstereceği bir başka kişiye menfaat sağlayan kişi, dört yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (2) Görevinin ifasıyla ilgili bir işi yapması veya yapmaması için, doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, kendisine veya göstereceği bir başka kişiye menfaat sağlayan kamu görevlisi de birinci fıkrada belirtilen ceza ile cezalandırılır.
- (3) Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması halinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.
- (4) Kamu görevlisinin rüşvet talebinde bulunması ve fakat bunun kişi tarafından kabul edilmemesi ya da kişinin kamu görevlisine menfaat temini konusunda teklif veya vaatte bulunması ve fakat bunun kamu görevlisi tarafından kabul edilmemesi hâllerinde fail hakkında, birinci ve ikinci fıkra hükümlerine göre verilecek ceza yarı oranında indirilir.
- (5) Rüşvet teklif veya talebinin karşı tarafa iletilmesi, rüşvet anlaşmasının sağlanması veya rüşvetin temini hususlarında aracılık eden kişi, kamu görevlisi sıfatını taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın, müşterek fail olarak cezalandırılır.
- (6) Rüşvet ilişkisinde dolaylı olarak kendisine menfaat sağlanan üçüncü kişi veya tüzel kişinin menfaati kabul eden yetkilisi, kamu görevlisi sıfatını taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın, müşterek fail olarak cezalandırılır.

Hakkında Kanun, Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun gibi doğrudan veya dolaylı olarak yolsuzlukla mücadeleyle ilişkili düzenlemeler de bulunmaktadır.

Burada, özel sektör ile ilgisi bağlamında Türk Hukukunda rüşvet, zimmet, güveni kötüye kullanma, ihaleye fesat karıştırma, suçu bildirmeme, kolaylaştırma ödemesi, siyasi yardım, hediye alınması/verilmesine ilişkin düzenlemelere yer verilmektedir. Finans, sigortacılık, gümrük sektörü gibi belli bir sektörü ilgilendiren cezai düzenlemelere, bu yayının hedef kitlesi gözetilerek yer verilmemiştir.

Türk Ceza Kanunu'nda rüşvet suçu, "Kamu İdaresinin Güvenirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar" başlığı altında düzenlenmektedir. Rüşvet suçu, kamu idaresi ile özdeşleştirilmiş olmakla birlikte, rüşvet suçunda rüşvet alan ve veren olmak üzere en az iki kişi vardır. **TCK'nın kabul ettiği sistemde rüşvet, kamu görevlisi ile birey arasında yapılan bir anlaşmadır ve her iki taraf da bu nedenle sorumlu tutulmaktadır.** Bu, kanunun gerekçesinde şu şekilde açıklanmaktadır: "Bir tarafta rüşvet veren; diğer tarafta ise rüşvet alan kamu görevlisi yer almaktadır. Rüşvet veren ve alan, aynı amacın gerçekleştirilmesini hedeflemektedirler. Bu itibarla, veren ve alan açısından rüşvet suçu tek bir suçtur." **TCK'da aynı zamanda rüşvet suçuna aracılık edenler ve dolaylı olarak menfaat sağlayanlar da cezalandırılmaktadır.**

TCK'nın düzenlemesine ve gerekçede yer alan açıklamaya göre rüşvet suçunda rüşvet alan tarafın sadece kamu görevlisi olacağı düşünülebilir. Ancak, rüşvet suçunun düzenlendiği TCK'nın 252. maddesinin 8. fıkrasına bakıldığında, burada sayılan kişilerin de kamu görevlisi olmamakla birlikte, rüşvet alan sıfatına sahip olacağına, dolayısıyla kamu görevlisi gibi cezalandırılacağına kabul edildiği görülmektedir. Böylece sınırlı sayıda da olsa bir takım özel kişiler de rüşvet suçunda menfaat sağlanan konumunda görülmektedir. Rüşvet-veren bakımından ise kanunda herhangi bir ayırım yapılmamıştır.

Rüşvet

Madde 252- (Değişik: 2/7/2012-6352/87 md.)

(...)

(8) Bu madde hükümleri;

- a) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları,
- b) Kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler,
- c) Kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar,
- d) Kamu yararına çalışan dernekler,
- e) Kooperatifler,
- f) Halka açık anonim şirketler,

adına hareket eden kişilere, kamu görevlisi sıfatını taşıyıp taşımadıklarına bakılmaksızın, görevlerinin ifasıyla ilgili bir işin yapılması veya yapılmaması amacıyla doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, menfaat temin, teklif veya vaat edilmesi; bu kişiler tarafından talep veya kabul edilmesi; bunlara aracılık edilmesi; bu ilişki dolayısıyla bir başkasına menfaat temin edilmesi halinde de uygulanır.

Yolsuzluk sayılan suçlardan bir başkası da zimmet suçudur. TCK'nın 247. maddesinde düzenlenen zimmet suçu, özel sektörü kapsamamaktadır. Özel sektörde zimmet fiili, TCK'nın 155. maddesinde düzenlenen güveni kötüye kullanma suçu kapsamında değerlendirilmektedir.

Kişilerin haklı iş ve işlemlerini tam veya süresinde yapılabilmesi endişesi içerisinde kamu görevlisine bir menfaat sağlama mecburiyetini hissetmeleri ve haksız menfaat temin etmeleri, diğer bir ifadeyle **haksız iş, rüşvettir. "Çorba parası" ya da "bahşiş" gibi ifadelerin kullanılması suç niteliğini ortadan kaldırmamaktadır.** Eski Türk Ceza Kanunu uyarınca, zaten kanunen yapılması gereken resmi bir işlemin hızlandırılması amacıyla menfaat temin edilmesi "basit rüşvet" (kolaylaştırma ödemesi) olarak kabul edilmekte ve rüşvet suçu kapsamında düzenlenmekteydi. Basit rüşvet olarak adlandırılan bu durumların yaygınlaşması ve bunlara karşı önlem alınması rüşvetin kanıksanmasına yol açmaktadır. Toplumsal yozlaşmaya sebep olan bu sorunun, eski Türk Ceza Kanunu'nda rüşvet olarak düzenlenmesi neticesinde, hem kolaylaştırma ödemesini alan hem de veren cezalandırılmaktaydı. Ancak, yeni **Türk Ceza Kanunu'nda** basit rüşvet-nitelikli rüşvet ayrımı terk edilmiş, **"basit rüşvet"e (kolaylaştırma ödemesi) konu fiiller irtikap suçu kapsamında düzenlenmiştir.** Bu durumda, sadece, kolaylaştırma ödemesi alan kamu görevlisi cezalandırılmaktadır.

Diğer ulusal hukuklarda olduğu gibi Türk hukukunda da, cezaların şahsiliği ilkesi benimsenmiştir. Anayasa'nın 38. maddesi uyarınca "ceza sorumluluğu şahsidir"; TCK'nın 20. maddesinin ilk fıkrasında "Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz." hükmü yer almaktadır. Ancak, cezaların şahsiliği ilkesi suç failinin de sadece gerçek kişi olacağı anlamına gelmemektedir. Suçun faili, tüzel kişiler de olabilir.

TCK'da güveni kötüye kullanma ve rüşvet suçlarının işlenmesi suretiyle kendileri yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirlerine hükmolunacağı düzenlenmiştir. Tüzel kişiler hakkında TCK'da öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar, faaliyet izninin iptali ve müsadereidir.

Ayrıca, Kabahatler Kanunu'da rüşvet suçunun faili olan tüzel kişilere idari para cezası verileceği düzenlenmiştir.

Güveni kötüye kullanma

Madde 155 - (1) Başkasına ait olup da, muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanmak üzere zilyedliği kendisine devredilmiş olan mal üzerinde, kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyedliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunan veya bu devir olgusunu inkar eden kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun, meslek ve sanat, ticaret veya hizmet ilişkisinin ya da hangi nedenden doğmuş olursa olsun, başkasının mallarını idare etmek yetkisinin gereği olarak tevdi ve teslim edilmiş eşya hakkında işlenmesi halinde, bir yıldan yedi yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adlî para cezasına hükmolunur.

İrtikap

Madde 250 - (1) (Değişik: 2/7/2012-6352/86 md.) (1) Görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi icbar eden [zorlayan/zorunda bırakan] kamu görevlisi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kamu görevlisinin haksız tutum ve davranışları karşısında, kişinin haklı bir işinin gereği gibi, hiç veya en azından vaktinde görülmeceği endişesiyle, kendisini mecbur hissederek, kamu görevlisine veya yönlendireceği kişiye menfaat temin etmiş olması halinde, icbarın varlığı kabul edilir.

(...)

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri

Madde 60 - (1) Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar verilir.

(2) Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır.

(3) Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hakim bu tedbirlere hükmetmeyebilir.

(...)

Tüzel kişilerin sorumluluğu

Madde 43/A- (Ek: 26/6/2009-5918/9 md.)

(1) Daha ağır idarî para cezasını gerektiren bir kabahat oluşturmadığı hallerde, bir özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcisi ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte bu tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen bir kişi tarafından;

a) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun;

(...)

4) 252 nci maddesinde tanımlanan rüşvet suçunun,

(...)

tüzel kişinin yararına olarak işlenmesi halinde, ayrıca bu tüzel kişiye onbin Türk Lirasından ikimilyon Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

(...)

Siyasi Partilere Bağış, Hediye ve Ağırılama Masrafları

Çok farklı şekillerde görülen yolsuzluk, genel bir ifadeyle “emanet edilmiş yetkinin özel çıkarlar için kötüye kullanılması”dır. Bu kapsamda yolsuzluk, bir çok suç kapsayan bir suç kategorisini ifade etmekle birlikte, kimi durumlarda siyasi partilere yapılan yardımlar ya da verilen veya kabul edilen hediyeler ile karşılanan ağırılama masrafları da yolsuzluğu gizlemek amacıyla kullanılmaktadır. TCK’da sayılan her iki duruma ilişkin düzenleme bulunmamaktadır.

Siyasi Partiler Kanunu’nun 66. maddesinde belirtilen kurum, kuruluş ve tüzel kişiliklerin⁵ haricindeki gerçek ve tüzel kişilerin her birinin bir siyasi partiye aynı yıl içerisinde (2014 yılı için) 32.240,11 TL’den fazla değerde aynı veya nakdi bağışta bulunması veya yayınları kullandırması yasaktır. Aynı madde uyarınca, Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişiler siyasi partilere aynı veya nakdi yardım yapamaz, bağışta bulunamaz. Hediye ve ağırılama masraflarının ilişkin olarak düzenlemeler, Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu ile bu kanun uyarınca kabul edilen Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmelik’te ve ayrıca Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’te yer almaktadır. Tüm bu düzenlemeler, kamu görevlilerine yönelik olarak kabul edilmiştir.

Ancak, siyasi parti genel başkanları, vakıfların idare organlarında görev alanlar, kooperatiflerin ve birliklerinin başkanları ile yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleri, yeminli mali müşavirler, kamuya yararlı dernek yöneticisi ve deneticileri, gazete sahibi gerçek kişiler ile gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları ile özel kanunlarına göre mal bildiriminde bulunmak zorunda olanlar (konfederasyon, sendika ve sendika şubesi başkan ve yöneticileri dahil), Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu ile bu kanun uyarınca kabul edilen yönetmeliğin kapsamındadır.

Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu ve bu kanun uyarınca kabul edilen yönetmeliğe göre, bu mevzuat kapsamında yer alan “kamu görevlileri, milletlerarası protokol, mücemele veya nezaket kaideleri uyarınca veya diğer herhangi bir sebeple yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinden, Türk uyrukluğunda olmayan herhangi bir gerçek veya tüzel kişi veya kuruluştan, aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan her hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı, aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde kendi kurumlarına teslim etmek zorundadırlar.”

Hediye kabulüne ilişkin bir diğer düzenleme olan Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ise *kamu personelini* kapsamaktadır ve hediyelere ilişkin daha ayrıntılı hükümler içermektedir.

5 Bağışlar: Madde 66 – (Değişik: 12/8/1999 - 4445/7 md.) Genel ve katma bütçeli dairelerle mahalli idareler ve muhtarlıklar, kamu iktisadi teşebbüsleri, özel kanunla veya özel kanunla verilen yetkiye dayanılarak kurulmuş bankalar ve diğer kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsü sayılmamakla beraber ödenmiş sermayesinin bir kısmı Devlete veya bu fıkrada adı geçen kurum, idare, teşebbüs, banka veya kuruluşlara ait müesseseler, siyasi partilere hiçbir suretle taşınır veya taşınmaz mal veya nakit veya haklar bağışlayamaz ve bu gibi mal veya hakların kullanılmasını bedelsiz olarak bırakamazlar; bağlı oldukları kanun hükümleri dışında siyasi partilere aynı hakların devrine dair tasarruflarda bulunamazlar. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, işçi ve işveren sendikaları ile bunların üst kuruluşları, dernekler, vakıflar ve kooperatifler, özel kanunlarında yer alan hükümlere uymak koşuluyla siyasi partilere maddi yardım ve bağışta bulunabilirler.

Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Hediye alma ve menfaat sağlama yasağı

Madde 15 - Kamu görevlisinin tarafsızlığını, performansını, kararını veya görevini yapmasını etkileyen veya etkileme ihtimali bulunan, ekonomik değeri olan ya da olmayan, doğrudan ya da dolaylı olarak kabul edilen her türlü eşya ve menfaat hediye kapsamındadır.

Kamu görevlilerinin hediye alması, kamu görevlisine hediye verilmemesi ve görev sebebiyle çıkar sağlanmaması temel ilkedir.

Kamu görevlileri, yürüttükleri görevle ilgili bir iş, hizmet veya menfaat ilişkisi olan gerçek veya tüzel kişilerden kendileri, yakınları veya üçüncü kişi veya kuruluşlar için doğrudan doğruya veya aracı eliyle herhangi bir hediye alamazlar ve menfaat sağlayamazlar.

Kamu görevlileri, kamu kaynaklarını kullanarak hediye veremez, resmi gün, tören ve bayramlar dışında, hiçbir gerçek veya tüzel kişiye çelenk veya çiçek gönderemezler; görev ve hizmetle ilgisi olmayan kutlama, duyuru ve anma ilanları veremezler.

Uluslararası ilişkilerde nezaket ve protokol kuralları gereğince, yabancı kişi ve kuruluşlar tarafından verilen hediyelerden, 3628 sayılı Kanununun 3. maddesi hükümleri saklı kalmakla birlikte, sözkonusu maddede belirtilen sınırın altında kalanlar da beyan edilir.

Aşağıda belirtilenler hediye alma yasağı kapsamı dışındadır:

- Görev yapılan kuruma katkı anlamına gelen, kurum hizmetlerinin hukuka uygun yürütülmesini etkilemeyecek olan ve kamu hizmetine tahsis edilmek, kurumun demirbaş listesine kaydedilmek ve kamuoyuna açıklanmak koşuluyla alınanlar (makam aracı ve belli bir kamu görevlisinin hizmetine tahsis edilmek üzere alınan diğer hediyeler hariç) ile kurum ve kuruluşlara yapılan bağışlar,
- Kitap, dergi, makale, kaset, takvim, cd veya buna benzer nitelikte olanlar,
- Halka açık yarışmalarda, kampanyalarda veya etkinliklerde kazanılan ödül veya hediyeler,
- Herkese açık konferans, sempozyum, forum, panel, yemek, resepsiyon veya buna benzer etkinliklerde verilen hatıra niteliğindeki hediyeler,
- Tanıtım amacına yönelik, herkese dağıtılan ve sembolik değeri bulunan reklam ve el sanatları ürünleri,
- Finans kurumlarından piyasa koşullarına göre alınan krediler.

Aşağıda belirtilenler ise hediye alma yasağı kapsamındadır:

- Görev yapılan kurumla iş, hizmet veya çıkar ilişkisi içinde bulunanlardan alınan karşılama, veda ve kutlama hediyeleri, burs, seyahat, ücretsiz konaklama ve hediye çekleri,
- Taşınır veya taşınmaz mal veya hizmet satın alırken, satarken veya kiralarken piyasa fiyatına göre makul olmayan bedeller üzerinden yapılan işlemler,
- Hizmetten yararlananların vereceği her türlü eşya, giysi, takı veya gıda türü hediyeler,
- Görev yapılan kurumla iş veya hizmet ilişkisi içinde olanlardan alınan borç ve krediler.

Bu Yönetmelik kapsamına giren en az genel müdür, eşiti ve üstü görevliler, bu maddenin 5 inci fıkrası ve 6 ncı fıkranın (a) bendinde sayılan hediyelere ilişkin bir önceki yılda aldıklarının listesini, herhangi bir uyarı beklemeksizin her yıl Ocak ayı sonuna kadar Kurula bildirirler.

